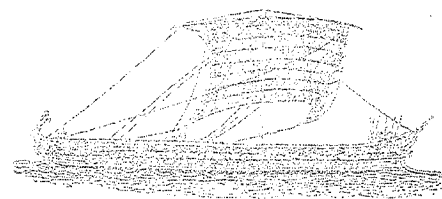

ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

2 2019

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΟΜΟΣ 41ος • ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 2 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΩΝ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ

Μελέτες:

Μαρία Τσακίρη, Το Port State Control στην Ευρώπη: στόχοι και δυσλειτουργίες

Ανδριανός Γκουρμπάτσης, Ο εμπρησμός στον νέο Ποινικό Κώδικα

Νομολογία:

ΔΕΕ υπόθ. C-431/2017, απόφ. της 7.5.2019 Ασυμβίβαστο της ιδιότητας του μοναχού με την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

(Παρατηρήσεις: Π. Πετρόπουλος)

ΣτΕ ΟΛ 1076/2019 Ιδιωτικοποίηση ΟΛΠ και υπαγωγή διαδικασιών ανάθεσης συμβάσεων του ΟΛΠ σε βιβλίο II Ν 4412/2016 και Οδηγία 2014/25/ΕΕ. Ιδιότητα «αναθέτοντος φορέα» και σύνδεση με την υπαγωγή στο ενωσιακό δίκαιο δημοσίων συμβάσεων.

(Παρατηρήσεις: Μ. Διαθεσόπουλος)

ΑΠ ΟΛ 3/2019 (Ποιν) Απάτη περί την πρόσληψη. Απαξ τέλεση του εγκλήματος. Ισάξια αντιπαροχή.

ΕιρΠειρ 54/2019 Αντιποίηση δικηγορικού λειτουργήματος- Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του ΔΣΠ κατά του κόμματος. Πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του ΔΣΠ από την Ολομέλεια των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων. Το καθ' ου αντιποιείται την ιδιότητα του δικηγόρου. Δεκτή η αίτηση.

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 034255

ISSN: 1108-3867

12054/02-2019

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ο εμπρησμός στο νέο Ποινικό Κώδικα

Ανδριανός Γκουρμπάτσας | Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α, Νομικός

1. Γενικά

Το Σχέδιο Νόμου «ΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ», που ψηφίστηκε την 6η Ιουνίου 2019 από τη Βουλή και κυρώθηκε με το νόμο Ν 4619/2019 (ΦΕΚ Α' 95/11.06.2019), αποτελεί τον τέταρτο κατά σειρά στην νεοελληνική ιστορία Ποινικό Κώδικα. Πιο συγκεκριμένα υπήρξε ανάγκη για τη σύνταξη ενός νέου Ποινικού Κώδικα, ο οποίος θα αντικαταστάσει τον κυρωθέντα με τον Ν 1492/1950 και ισχύοντα από το έτος 1951, δηλαδή επί 70 περίπου έτη, κι αυτό είχε ήδη αναγνωριστεί από την Πολιτεία εδώ και αρκετά έτη. Η ανάγκη αυτή συνίστατο στον εξορθολογισμό, εκσυγχρονισμό και ανανέωσή του, έτσι ώστε ν' ανταποκρίνεται στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ένα σύγχρονο κράτος δικαίου και μια προοδευτική κοινωνία. Για το σκοπό αυτό υπήρξαν μακροχρόνιες νομοπαρασκευαστικές εργασίες αυτού, πριν την ψήφισή του και εργάστηκαν επί έτη με ζήλο και υψηλό αίσθημα ευθύνης πολλοί δικαστές, εισαγγελείς, καθηγητές της Νομικής και δικηγόροι. Συμπληρώθηκε ήδη μια δεκαετία επεξεργασίας του από διάφορες επιτροπές και ομάδες εργασίας και σταδιακά φτάσαμε στη διαμόρφωση του τελικά κυρωθέντος κειμένου αυτού. Στις επιτροπές και ομάδες εργασίας, που αρμοδίως συγκροτήθηκαν το ως άνω διάστημα για τη σύνταξή του, προήδρευσαν εναλλακτικά οι καθηγητές Ν. Ανδρουλάκης, Χρ. Μυλωνόπουλος, ο αείμνηστος Ι. Μανωλεδάκης, που αντικαταστάθηκε από την καθηγήτρια Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου, ο Αντεισαγγελέας Β. Μακρής. Η ολοκλήρωση σύνταξης του τελικού Σχεδίου ΠΚ, που τελικά ψηφίστηκε από τη Βουλή με το Ν 4619/2019, η έναρξη ισχύος του οποίου αρχίζει, σύμφωνα με το άρθρο δεύτερο, από την 1η Ιουλίου 2019, ως ο ισχύον πλέον Ποινικός Κώδικας, έγινε από την νομοπαρασκευαστική επιτροπή, που συστάθηκε με την υπ' αριθμ. 38882/15.5.2015 (ΦΕΚ τ. ΥΟΔΔ 375/26.5.2015) απόφαση του υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 80884/Φ.279/8.11.2018 (ΦΕΚ τ. ΥΟΔΔ 676/15.11.2018) απόφαση και συμπληρώθηκε με διαδοχικές αποφάσεις του ίδιου υπουργού, στην οποία προήδρευσε ο δικηγόρος Χριστόφορος Αργυρόπουλος.

2. Εισαγωγή

Στο Σχέδιο ΠΚ, Μανωλεδάκη αποτελούσε σημαντική καινοτομία του Ειδικού Μέρους αυτού η δημιουργία ιδιαίτερου κεφαλαίου (ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ - ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ), αναγνωρίζοντας έτσι, όπως ρητά αναφέρεται και στη σχετική Αιτιολογική Έκθεση, «...τη σημασία που έχει αποκτήσει σήμερα το περιβάλλον ως κοινωνικό αγαθό...»¹. Εξάλλου κριτήριο σύνθεσης του κεφαλαίου αυτού και παράλληλα οριοθέτησής του από τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα (ΚΕΕ) αποτελεί «η άμεση προσβολή του περιβάλλοντος από την τιμωρούμενη πράξη». Στο ως άνω λοιπόν κεφάλαιο συμπεριλήφθηκε μεταξύ άλλων εγκλημάτων και ο εμπρησμός δάσους (άρθρο 207), ενώ ο εμπρησμός (άρθρο 212) τυποποιήθηκε στο «ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ - ΚΟΙΝΩΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ».

Αν και ο ισχύον Ποινικός Κώδικας ακολούθησε βασικά το Σχέδιο ΠΚ Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου, με επιμέρους διαφοροποιήσεις, παρόλα αυτά δεν διατηρήθηκε σ' αυτόν το νέο ως άνω κεφάλαιο, όπου είχαν ενταχθεί τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος. Παρόλο που αναγνωρίστηκε ευθέως, όπως τούτο ρητά διατυπώνεται στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν 4619/2019, η θεμελιώδης σημασία προστασίας του περιβάλλοντος, το κεφάλαιο με τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος δεν διατηρήθηκε από την νομοπαρασκευαστική επιτροπή, με το πρόσχημα, ότι κρίθηκε πως «...το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο επιτρέπει τη συνεχή βελτίωση και προσαρμογή σε διεθνείς συμβάσεις και σε νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να μην είναι σκόπιμη η ένταξη της προστασίας του εννόμου αυτού αγαθού στον Ποινικό Κώδικα» και ότι «...η ένταξη ορισμένων μόνο από αυτά (βασικών εγκλημάτων) θα δημιουργούσε συρροή διατάξεων και δυσχέρειες εφαρμογής τους»². Ωστόσο, το περιβάλλον, ως έννομο αγαθό υπερεθνικής αξίας στη σύγχρονη εποχή που βιώνουμε, έχει αποκτήσει ιδιαίτερη αξία λόγω της σοβαρότητας των παγκο-

1. Βλ. ΑπΕκθΣχ ΠΚ επιτροπής Μανωλεδάκη, σελ. 90 - 91.

2. Βλ. ΑπΕκθΣχΝ «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», σελ. 4.

σμίών περιβαλλοντικών προβλημάτων, που το απειλούν και θέτουν σε κίνδυνο ακόμη και αυτόν τον ίδιο τον πλανήτη. Συνεπώς, σε ένα κράτος δικαίου και σε ένα νέο, σύγχρονο και προοδευτικό Ποινικό Κώδικα, η αναγκαιότητα δημιουργίας ενός αυτοτελούς (ιδιαίτερου) κεφαλαίου και η ένταξη σ' αυτό εγκληματικών πράξεων που θίγουν σημαντικά για τις σύγχρονες κοινωνίες αγαθά, όπως τα εγκλήματα σε βάρος του περιβάλλοντος, καθίστατο επιτακτική και αυτονόητη ανάγκη και ήταν μοναδική ευκαιρία να αποδειχθεί και εμπράκτως ο εκσυγχρονισμός του εν λόγω Κώδικα. Ωστόσο προκρίθηκε από την αρμόδια νομοπαρασκευαστική επιτροπή η λύση της μη δημιουργίας αυτοτελούς κεφαλαίου για τις εγκληματικές πράξεις κατά του περιβάλλοντος, ενώ η ως άνω προσημαστική και μη επαρκώς τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία, που προβάλλεται στην Αιτιολογική Έκθεση με ισχυρισμούς ουσιαστικά και νομικά αβάσιμους είναι ατυχής και μη πειστική για την ως άνω ιδιαίτερα σημαντική παράληψη, που στέρησε από το βασικό αυτό νομοθέτημα - τον Ποινικό Κώδικα - τη μοναδική δυνατότητα να συναρμόσει σ' ενιαίο σύνολο ρυθμίσεων και τυποποιήσει τουλάχιστον τις βασικές μορφές εγκληματικών πράξεων σε βάρος του περιβάλλοντος, που σήμερα είναι διάσπαρτες σε διάφορα νομοθέτηματα, οι ρυθμίσεις των οποίων ωστόσο στερούνται του εξορθολογισμού και εκσυγχρονισμού του συστήματος ποινικών κυρώσεων και της αποκατάστασης της αναλογικότητας και άλλων χαρακτηριστικών, που διαπνέουν αυτόν. Αντίθετα άλλα εγκλήματα, ενδεχομένως και ήσσονος σημασίας ή και μικρότερης απαξίας, σε σχέση με τα εγκλήματα σε βάρος του περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα αυτά που τελούνται στο Διαδίκτυο, οι νεοφανείς μορφές εγκλημάτων ασύμμετρης βίας κ.λπ., ορθώς εντάχθηκαν σε οικεία κεφάλαια του Κώδικα.

3. Κοινώς Επικίνδυνα Εγκλήματα

Στο ουσιαστικό ποινικό μας σύστημα ο νομοθέτης τόσο στον προϊσχύοντα όσο και στο νέο Ποινικό Κώδικα, έχοντας ως κριτήριο τον τόπο πρόκλησης της πυρκαγιάς ή το αντικείμενο καύσης, κατηγοριοποίησε τα εγκλήματα εμπρησμού σε δύο νομοτυπικές μορφές: i) τον (κοινό) εμπρησμό και ii) τον εμπρησμό δάσους. Οι δύο ως άνω νομοτυπικές μορφές του εμπρησμού εντάχθηκαν, όπως και στον προϊσχύοντα ΠΚ, στο «ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΚΟΙΝΩΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ» του νέου Ποινικού Κώδικα. Στο ως άνω κεφάλαιο των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων (ΚΕΕ) διατηρήθηκε, «...ως συνδετικό στοιχείο της τυποποίησης των εγκληματικών πράξεων σ' αυτό, η έννοια του κοινού κινδύνου»³. Κατά συνέπεια, όπως αναφέρεται και

στην Αιτιολογική Έκθεση, «...το αξιόποινο περιορίζεται... σε περιπτώσεις διακινδύνευσης έννομων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα ή η ιδιοκτησία, και δεν μπορεί να θεμελιωθεί, όταν η δυνατότητα κινδύνου που γεννά η πράξη αφορά μια συγκεκριμένη και μόνο μονάδα εννόμου αγαθού»⁴.

Στο ως άνω κεφάλαιο ωστόσο πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές, σε σχέση με το προϊσχύοντα ΠΚ. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από την ορθολογική και νομοτεχνική «διευθέτηση» ορισμένων εγκληματικών πράξεων του προϊσχύοντος ΠΚ, είτε με την κατάργησή τους, δεδομένου ότι ρυθμίζονται από άλλες διατάξεις, όπως η παραβίαση συμβάσεων προμήθειας (άρθρο 287 ΠΚ), είτε με την μεταφορά τους λόγω συνάφειας κι ενιαίας ρύθμισης σε άλλο νομοθέτημα, όπως η νοθεία τροφίμων (άρθρο 281 ΠΚ), οι σημαντικότερες αλλαγές εξ αυτών είναι οι εξής:

α) Στα ΚΕΕ εντάχθηκαν μόνον τα εγκλήματα, όπου ο κίνδυνος αφορά καταρχήν στον άνθρωπο ή στις ξένες ιδιοκτησίες, ανεξάρτητα αν ο κίνδυνος διαχέεται δευτερευόντως προς τα ως άνω έννομα αγαθά μέσα από την προσβολή στοιχείων του περιβάλλοντος, που προστατεύεται πρωτίστως, όπως ο εμπρησμός δάσους.

β) Το αξιόποινο συνδέθηκε με την πρόκληση κινδύνου. Έτσι αποσυνδέθηκε η προβληματική που προκάλεσε η τυποποίηση πράξεων αφηρημένης ή αφηρημένα - συγκεκριμένης (δυννητικής) διακινδύνευσης⁵.

γ) Η εκλογίκευση των ποινών έγινε σε δύο κατηγορίες με βάση την ειδικότερη απαξία τους συγκριτικά με τη δυναμική της προσβολής τους.

δ) Προβλέφθηκε διαφορετική ποινή στην περίπτωση που η πράξη ενός ΚΕΕ είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση θανάτου μεγάλου αριθμού ανθρώπων.

ε) Η αναδιάταξη, δηλ. η ιεραρχική κατάταξή τους στο ίδιο ως άνω κεφάλαιο, έγινε κατά φθίνουσα σειρά λαμβανομένου υπόψη από το νομοθέτη του κριτηρίου της σημασίας για το κοινωνικό σύνολο και της συχνότητας εμφάνισής τους στην πράξη.

4. Βλ. ΑιτΕκΘΣΧΝ, ό.π., σελ. 100.

5. Βλ. σχ. Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου, Η διαβάθμιση του κινδύνου στα εγκλήματα διακινδύνευσης, ΠοινΔικ 2001, 645 επ., Μ. Καϊάφα - Γκμπάντι, ό.π., σελ. 42 επ., Δ. Σπυράκου, Αφηρημένη διακινδύνευση: Μια επικίνδυνη κατασκευή για το ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 1993, 360 επ.

3. Βλ. ΑιτΕκΘΣΧΝ, ό.π., σελ. 100 και Μ. Καϊάφα - Γκμπάντι, Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, γ' έκδ., 2005, σελ. 87 επ. και ιδίως 99 επ.

3. Ο εμπρησμός (άρθρο 264 ΠΚ)

α) Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Έχουν διατυπωθεί στη θεωρία αλλά και τη νομολογία κατά καιρούς διάφορες απόψεις για το προστατευόμενο έννομο αγαθό γενικά για τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα όσο και ειδικότερα για τον εμπρησμό. Ορθότερο πιστεύω φαίνεται ότι οι διατάξεις για τον εμπρησμό (βασικό έγκλημα) προστατεύουν άμεσα την κοινωνική ασφάλεια (νομικό αγαθό), υπό την έννοια της ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου, δηλαδή των ανθρώπων που διαβιούν σε μια κοινωνία, από τη φωτιά, ως μέσο επικίνδυνου για ευρύτερο κύκλο εννόμων αγαθών, απαραίτητων για την ύπαρξη κοινωνικής ζωής, ενώ τα έμμεσα προστατευόμενα αγαθά (υλικά αγαθά) αποτελούν η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και η ιδιοκτησία των πολιτών⁶.

β) Γενικά - νομική φύση

Στον προϊσχύοντα ΠΚ υπήρχε ένα ευρύτερο πλαίσιο ποινικοποίησης της συμπεριφοράς του δράστη, αφού το βασικό έγκλημα ήταν έγκλημα αφηρημένα - συγκεκριμένης διακινδύνευσης ή άλλως δυνητικής διακινδύνευσης, ενώ στο νέο ΠΚ το πλαίσιο αυτό είναι αρκετά περιορισμένο, δεδομένου ότι πρόκειται για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης δηλαδή η αντικειμενική υπόσταση πληρούται όταν επέλθει, ως αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του δράστη, συγκεκριμένος κάθε φορά κίνδυνος του υλικού αντικειμένου της (ζωής, σωματικής ακεραιότητας και ιδιοκτησίας). Εξάλλου και οι ποινές του εμπρησμού στον προϊσχύοντα ΠΚ ήταν αυστηρότερες, ενώ στο νέο ΠΚ είναι ηπιότερες. Ειδικότερα οι απειλούμενες ποινές του εμπρησμού, όπως και των εγκλημάτων σε όλο το Ειδικό Μέρος, στην γενικότερη προσπάθεια εξορθολογισμού των ποινών, έχουν κι αυτές εκλογικευτεί και ανταποκρίνονται στην αρχή της αναλογικότητας σε μια γενικότερη προσπάθεια που καταβλήθηκε και «...προβλέφθηκε ενιαία για όλα τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, των οποίων η πράξη προσβολής έχει μια ιδιαίτερη δυναμική πρόκλησης κοινού κινδύνου (έκρηξη, πλημμύρας κ.λπ.)»⁷. Πιο συγκεκριμένα:

Ο νομοθέτης στο νέο ΠΚ τυποποίησε τον εμπρησμό ως εξής:

ι) Το βασικό έγκλημα τυποποιείται:

■ ως πλημμέλημα (ποινή από 1 έως 5 έτη), αν δηλαδή από την πράξη προέκυψε κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα (άρθρο 264, παρ. 1, στοιχείο α'). Πρόκειται για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, ενώ η αντίστοιχη πράξη

στον προϊσχύοντα ΠΚ ήταν έγκλημα αφηρημένα - συγκεκριμένης ή δυνητικής διακινδύνευσης και

■ ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 10 έτη), αν από την πράξη προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο (άρθρο 264, παρ. 1, στοιχείο β'). Και η πράξη αυτή είναι έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, ενώ η αντίστοιχη πράξη στον προϊσχύοντα ΠΚ ήταν έγκλημα αφηρημένα - συγκεκριμένης ή δυνητικής διακινδύνευσης.

Στις ως άνω δύο περιπτώσεις των στοιχείων α' και β' του βασικού εγκλήματος για να θεμελιωθεί η τέλεση της πράξης, το προστατευόμενο (υλικό) αγαθό της ανθρώπινης ζωής ή σωματικής ακεραιότητας ή ιδιοκτησίας πρέπει να διαπιστώνεται κάθε φορά ότι βρίσκεται στη σφαίρα επιρροής (άμεσο περιβάλλον) της πυρκαγιάς, αφού μόνο σ' αυτό το περιβάλλον κινδυνεύουν τα ως άνω αγαθά και υφίσταται την ενεστώσα και άμεση απειλή/κίνδυνο ενός ή περισσοτέρων εκ των προϊόντων αυτής, όπως φλόγες, έκλυση θερμότητας, αέρια προϊόντα καύσης/καπνός κ.ά.

ii) Μία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή, αν στις περιπτώσεις των ως άνω στοιχείων α' και β', η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη (άρθρο 264, παρ. 1, στοιχείο γ'), ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 15 έτη). Πρόκειται για έγκλημα βλάβης.

iii) Μια διακεκριμένη μορφή, αν στις περιπτώσεις των ως άνω στοιχείων α' και β', η πράξη προκάλεσε τη σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας (άρθρο 264, παρ. 1, στοιχείο γ'), ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 15 έτη). Ομοίως πρόκειται για έγκλημα βλάβης.

Επισημαίνεται ότι οι προαναφερόμενες δύο περιπτώσεις (ii) και (iii) είναι νέες στις διατάξεις για τον εμπρησμό και ορθώς περιελήφθησαν στο νέο ΠΚ, γιατί στον προϊσχύοντα ΠΚ συναντιόνταν μόνον στην έκρηξη. Βέβαια θα ήταν ορθότερο, αν είχε επίσης τυποποιηθεί ως επιβαρυντική μορφή και η σωματική βλάβη ή ο θάνατος πυροσβέστη. Και αυτό γιατί, μπορεί η διακινδύνευσή του να εμπεριέχεται ούτως ή άλλως στο επικίνδυνο του πυροσβεστικού έργου, που ο πυροσβέστης αναλαμβάνει οικειοθελώς, όμως η προσβολή της σωματικής ακεραιότητας και υγείας του πολύ δε περισσότερο ο θάνατός του είναι συχνά αποτέλεσμα της υπερπροσπάθειας του για τη διάσωση κάποιου συνανθρώπου μας κι αυτό πρέπει ανάλογα να αξιολογείται ποινικά. Εξάλλου στον έννοια των εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας στην ως άνω διάταξη λογίζονται δομές και υποδομές (κτίσματα και ολόκληρος ο αναγκαίος για τη λειτουργία τους εξοπλισμός/μηχανήματα) όλων των αρχών, υπηρεσιών, οργανισμών και φορέων που εξυπηρετούν άμεσα τις ανάγκες του κοινού (δημόσιος σκοπός), όπως π.χ. Δημόσιες Υπηρεσίες, ΟΤΑ α' και β' βαθμού, Τράπεζες, Οργανισμοί Κοινής Ωφέλειας,

6. Α. Γκουρμπάτση, Ο εμπρησμός στον ισχύον δίκαιο, γ' έκδ., 2016, σελ. 36-38 και 52-54.

7. Βλ. ΑιτΕκθΣχΝ, ό.π., σελ. 101.

όπως παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, ηλεκτρισμού, τηλεφωνίας, φυσικού αερίου, συγκοινωνιών κ.λπ., Νοσηλευτικές Μονάδες, Δικαστικά Μέγαρα, Τράπεζες κ.λπ. Η κοινή ωφέλεια αυτών των εγκαταστάσεων προκύπτει είτε από σχετική νομοθετική διάταξη σύστασής τους ή ακόμη και από τη φύση των παρεχομένων υπηρεσιών.

iv) Επίσης άλλο ένα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα (θανατηφόρος εμπρησμός), αν στην περίπτωση του στοιχείου β' η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο άλλου (άρθρο 264, παρ. 1, στοιχείο δ'), ως κακούργημα (ποινή από 10 έως 15 έτη). Πρόκειται για έγκλημα βλάβης. Στο θανατηφόρο εμπρησμό, στην περίπτωση που από την πράξη προκλήθηκε ο θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του ίδιου ως άνω άρθρου, παρέχεται από το νομοθέτη η δυνατότητα στο δικαστήριο να επιβάλει ισόβια κάθειρξη.

Ο θάνατος μπορεί να προκληθεί με οποιονδήποτε τρόπο, όπως για παράδειγμα όχι μόνον από τον εγκλωβισμό του θύματος στον καιόμενο χώρο και την εκ του λόγου αυτού απανθράκωσή του ή τον θανάσιμο τραυματισμό του, αλλά και από δηλητηρίαση (ασφυκτικό θάνατο) λόγω εισπνοής τοξικών και δηλητηριωδών αέριων προϊόντων της καύσης ή από εισπνευστικά (θερμικά) εγκαύματα από τα θερμά καυσαέρια της πυρκαγιάς, ακόμη και από πτώση κάποιου αντικειμένου ή δομικού στοιχείου, όπως π.χ. σε περίπτωση κατάρρευσης δομικών στοιχείων ενός κτιρίου εξ αιτίας της πυρκαγιάς καθώς και ο θανάσιμος τραυματισμός του θύματος από πτώση στο έδαφος, στην προσπάθειά του να διασωθεί από την πυρκαγιά. Αρκεί να υπάρχει μεταξύ του βασικού εγκλήματος εμπρησμού και του βαρύτερου αποτελέσματος αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της πράξης του εκ δόλου εμπρησμού και της πραγμάτωσης του περαιτέρω εγκληματικού αποτελέσματος (θάνατος). Ο θάνατος απαιτείται να επέλθει, ως άμεσο αποτέλεσμα του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού. Είναι δε άμεσο το αποτέλεσμα, όταν το θύμα βρίσκεται εντός του άμεσου περιβάλλοντος της πυρκαγιάς⁸. Η ως άνω διάταξη είναι νέα και ορθώς προβλέφθηκε η περίπτωση πολλαπλών θανάτων από αμέλεια με την ίδια πράξη του εμπρησμού εκ δόλου του ίδιου δράστη. Όμως στην περίπτωση αυτή του μεγάλου αριθμού θανάτων, όπως ρητά διατυπώνεται και στην Αιτιολογική Έκθεση «... κατέστη σαφές ότι δεν μπορεί να γίνεται λόγος για αληθινή συρροή ούτε των επιμέρους θανάτων που προκαλούνται από αμέλεια με τον θανατηφόρο εμπρησμό, ούτε πολύ περισσότερο για αληθινή συρροή μιας πολλαπλής εφαρμογής του ίδιου του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος»⁹. Η ως

άνω διάταξη του εκ του αποτελέσματος διακρινόμενου εγκλήματος εφαρμόζεται μία φορά, απορροφώντας την απαξία όλων των επιμέρους θανάτων και ως εκ τούτου δεν τίθεται θέμα αληθινής συρροής.

γ) Ειδική υπόσταση

Ο εμπρησμός ως προς τη νομοτυπική μορφή του διατηρεί στο νέο ΠΚ, όπως και στον προϊσχύοντα ΠΚ, τα γνωστά αντικειμενικά βασικά στοιχεία του. Πιο συγκεκριμένα για τη θεμελίωσή του βασικού εγκλήματος απαιτείται:

i) Να προκληθεί, με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), μέσο και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πυρκαγιά σε οποιοδήποτε περιβάλλον, όπως αστικό, αγροτικό κ.λπ., εκτός του δασικού¹⁰.

ii) Από την προκληθείσα πυρκαγιά θα πρέπει να προέκυψε στη συγκεκριμένη περίπτωση, είτε κίνδυνος για ξένα πράγματα, είτε κίνδυνος για άνθρωπο και

iii) Να υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ενέργειας ή παράλειψης του υπαιτίου και του επελθόντος αποτελέσματος (πυρκαγιάς)¹¹.

Δεν αρκεί λοιπόν μόνον η πρόκληση πυρκαγιάς για τη θεμελίωση της πράξης του εμπρησμού, αλλά πρέπει να διαπιστωθεί στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση και ο εξ αυτής κίνδυνος για άνθρωπο ή ξένα πράγματα. Αν προκληθεί με πρόθεση φωτιά, η οποία ακολούθως δεν λαμβάνει τα χαρακτηριστικά πυρκαγιάς, πρόκειται για απόπειρα, αν μεν τελέστηκε με πρόθεση, ενώ στην περίπτωση που οφείλεται σε αμέλεια, δεν θεμελιώνεται αξιόποινη πράξη εμπρησμού. Ο εμπρησμός - και εμπρησμός δάσους - προκαλείται όχι μόνο με ενέργεια αλλά και παράλειψη στις περιπτώσεις που ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να προβεί σε ενέργεια για την αποτροπή του αποτελέσματος (άρθρο 14, παρ. 2 ΠΚ). Η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση πηγάζει από το νόμο, όπως π.χ. για τον πυροσβέστη, επιχειρηματία για λήψη μέτρων και μέσων πυροπροστασίας κ.λπ., σύμβαση, όπως π.χ. για τον ασφαλισμένο έναντι του κινδύνου πυρκαγιάς κ.λπ., ή προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του υπαιτίου (άρθρο 15 ΠΚ).

Εξάλλου για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης το βασικού εγκλήματος απαιτείται πρόθεση, δηλαδή **δόλος και μάλιστα, είτε άμεσος (α' βαθμού δηλαδή, δόλος επιδίωξης, ή β' βαθμού, δηλαδή αναγκαίος δόλος) ή και ενδε-**

8. Α. Γκουρμπάτση, ό.π., σελ. 155-157.

9. Βλ. ΑιτΕκθΣΧΝ, ό.π., σελ. 101 και πρβλ. για το πρόβλημα ΑΠ ΟΛ 4/2010.

10. Α. Γκουρμπάτση, Η έννοια της πυρκαγιάς στον Ποινικό Κώδικα, ΠοινΔικ 8-9/2016, 677 επ., Α. Γκουρμπάτση, Ο εμπρησμός στον ισχύον δίκαιο, ό.π., σελ. 82-125.

11. Α. Γκουρμπάτση, Ο εμπρησμός στον ισχύον δίκαιο, ό.π., σελ. 51 επ.

χόμενος. Ωστόσο τα κίνητρα που ώθησαν το δράστη στην τέλεση εγκλήματος ανήκουν στα υποκειμενικά στοιχεία με την έννοια, «ότι αναφέρονται στις συνέπειες που η αντικειμενική αιτιότητα (σχέση ατόμου - κατάστασης) προκαλεί στον εσωτερικό κόσμο του δράστη»¹². Είναι η γενεσιουργός αιτία της βούλησης του δράστη. Τα φρονηματικά στοιχεία του δράστη γενικά ενός εγκλήματος αποτελούν υποκειμενικά στοιχεία της ενοχής, άλλως υποκειμενικά στοιχεία του αδικού. Συνεπώς στον εμπρησμό αρκεί υποκειμενικώς να διαπιστωθεί, ότι η ενέργεια ή παράλειψη του εμπρησμού τελέστηκε με πρόθεση, χωρίς περαιτέρω να απαιτείται και η διαπίστωση συνδρομής κάποιου ειδικότερου (ψυχολογικού) κινήτρου, που οδήγησε το δράστη στην τέλεση αυτού ή αν ο δόλος ήταν ή όχι προμελετημένος. Συνεπώς το κίνητρο στον εμπρησμό λαμβάνεται υπόψη μόνον κατά τη δικαστική επιμέτρηση της ποινής (άρθρο 79 ΠΚ, παρ. 2 και 3), δεδομένου ότι παίζει ρόλο όχι τόσο στη βαρύτητα της πράξης, όσο στην εκτίμηση του βαθμού ενοχής του υπαίτιου¹³.

Περαιτέρω, στην παρ. 2 του ιδίου ως άνω άρθρου 264 ΠΚ θεμελιώνεται ο **εμπρησμός από αμέλεια**. Ειδικότερα στις διατάξεις αυτές υπάγονται οι περιπτώσεις που καλύπτονται υποκειμενικά από αμελή συμπεριφορά του δράστη, τόσο ως προς την πρόκληση της πυρκαγιάς όσο και ως προς την πρόκληση κινδύνου για άνθρωπο ή ξένα πράγματα. Το ως άνω έγκλημα στο νέο ΠΚ είναι κι αυτό συγκεκριμένης διακινδύνευσης και τυποποιείται ως πλημμέλημα (ποινή από 3 έως 5 έτη), ενώ στον προϊσχύοντα ΠΚ ήταν έγκλημα αφηρημένα-συγκεκριμένης ή δυνητικής διακινδύνευσης και τιμωρείτο από 10 ημέρες έως 5 έτη. Με την ίδια ως άνω παρ. 2 του άρθρου 264 ΠΚ, όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση, αντιμετωπίστηκε ρητά «...το ενδεχόμενο διαφορετικής υποκειμενικής επικάλυψης της πράξης από αυτήν της πρόκλησης κινδύνου...»¹⁴. Βέβαια αυτό μπορεί να ήταν στη βούληση του νομοθέτη, όμως δεν επιτυγχάνεται με τη σχετική διάταξη του άρθρου 264 ΠΚ, παρ. 2. Και αυτό προφανώς οφείλεται σε κακή (ατελή) νομοτεχνική διατύπωση της. Ειδικότερα στην Αιτιολογική Έκθεση αναφέρεται, ότι «στην παρ. 2 υπάγεται ο εμπρησμός που καλύπτει από αμέλεια τόσο την πυρκαγιά όσο και την πρόκληση κινδύνου»¹⁵. Ο νομοθέτης επηρεασμένος προδήλως από την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 212 ΠΚ για τον εμπρησμό, του Σχεδίου ΠΚ της επιτροπής Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου, που όριζε: «2. Όποιος στις περιπτώσεις της προηγούμενης

παραγράφου προκαλεί από αμέλεια την πυρκαγιά ή τη δυνατότητα κινδύνου, τιμωρείται με φυλάκιση ως τρία έτη ή χρηματική ποινή», δεν μετέφερε αυτή με την ανάλογη διατύπωση στην παρ. 2 του άρθρου 264 ΠΚ του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, ενώ αντέγραψε μόνο το αντίστοιχο τμήμα της Αιτιολογικής Έκθεσης του Σχεδίου ΠΚ της επιτροπής Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου, που όριζε, ότι «...σημαντική είναι και η αλλαγή που επέρχεται με τη νέα παράγραφο 2 του εγκλήματος, αφού σ' αυτήν υπάγεται όχι μόνο ο εμπρησμός στον οποίο καλύπτονται από αμέλεια τόσο η πρόκληση της πυρκαγιάς όσο και η δυνατότητα κινδύνου, αλλά και η περίπτωση που μόνο ένα από τα στοιχεία αυτά καλύπτεται με τη συγκεκριμένη μορφή υπαιτιότητας, ενώ το άλλο καλύπτεται από δόλο». Κατόπιν τούτου με την ως άνω ισχύουσα πλέον διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 264 ΠΚ δεν ρυθμίζεται το κενό που είχε επισημανθεί στο παρελθόν γι' αυτές τις περιπτώσεις, παρόλο που αυτός ήταν ο επιδιωκόμενος σκοπός του νομοθέτη.

Ενεργητικό υποκείμενο (δράστης) τέλεσης της πράξης εμπρησμού μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο, όχι δηλαδή μόνον ποινικά ενήλικο αλλά και ανήλικο κι ανεξάρτητα αν είναι ή όχι ψυχικά υγιής.

δ) Συρροή

Υπάρχει φαινομενική κατ' ιδέα συρροή μεταξύ των πράξεων των στοιχείων α' και β' του βασικού εγκλήματος εμπρησμού (άρθρο 264 ΠΚ, παρ. 1) απορροφούντος του πλημμελήματος από το κακούργημα καθώς και μεταξύ των πράξεων διακινδύνευσης και βλάβης (στοιχεία α' ή β' και γ' ή δ'), απορροφούσης της πράξης διακινδύνευσης από αυτήν της βλάβης. Επίσης, όπως ήδη προαναφέρθηκε, δεν υπάρχει αληθινή συρροή ούτε μεταξύ θανατηφόρου εμπρησμού (στοιχείο δ') και των επιμέρους θανάτων, που προκαλούνται από αμέλεια (άρθρο 264 ΠΚ, παρ. 1, εδ. β') ούτε πολύ περισσότερο μιας πολλαπλής εφαρμογής του ίδιου του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος (εδ. β').

Επίσης μεταξύ εμπρησμού και εγκλημάτων βλάβης, όπως για παράδειγμα ανθρωποκτονίας υπάρχει αληθινή συρροή.

4. Ο εμπρησμός δάσους (άρθρο 265 ΠΚ)

α) Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Το δάσος αποτελεί τμήμα (μέρος) του σύνθετου, αναντικατάστατου και συλλογικού κοινωνικού αγαθού του «φυσικού περιβάλλοντος», ως ειδικότερη έκφρασή του. Όμως με τις διατάξεις του άρθρου 265 ΠΚ στο νέο Κώδικα, ο νομοθέτης δεν επεδίωξε να προστατεύσει αυτό καθεαυτό το δάσος, ούτε την ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου, ως το έλασσον αγαθό, αλλά ως ένα ευρύτερο, σύνθετο, συλλογικό και υπε-

12. Γ. Πανούση, Εισαγωγή στην Εγκληματολογία, έκδ. 1983, σελ. 21.

13. Α. Γκουρμπάτση, Ο ρόλος των κινήτρων στα εγκλήματα εμπρησμού και η ποινική διάσταση της πυρομανίας, ΠειρΝομ 4/2017, 309 επ.

14. Βλ. ΑιτΕκθΣχΝ, ό.π., σελ. 100 και Μ. Καϊάφα - Γκμπάντι, ό.π., σελ. 144-145.

15. Βλ. ΑιτΕκθΣχΝ, ό.π., σελ. 101.

ρεθνικό κοινωνικό αγαθό, το «φυσικό περιβάλλον», που είναι και το μείζον, αυτοτελές και άμεσα προστατευόμενο κοινωνικό αγαθό των ως άνω διατάξεων με ιδιαίτερη αξία για την ανθρωπινή - και όχι μόνο - ζωή. Ο εμπρησμός δάσους είναι λοιπόν ένα ειδικό περιβαλλοντικό έγκλημα¹⁶.

β) Γενικά - νομική φύση

Στον προϊσχύοντα ΠΚ, το βασικό έγκλημα του εμπρησμού δάσους ήταν κακούργημα και έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης. Επίσης προβλέπονταν μια εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή (κακούργημα) και μια διακεκριμένη μορφή (κακούργημα).

Ο νομοθέτης ωστόσο στο νέο ΠΚ τυποποίησε τον εμπρησμό ως εξής:

i) Το βασικό έγκλημα (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1, στοιχεία α' και β') τυποποιείται:

■ ως πλημμέλημα (ποινή από 3 έως 5 έτη και χρηματική), στην περίπτωση που κάποιος προξενεί πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1, στοιχείο α'). Η πράξη αυτή είναι έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης. Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί, ως έγκλημα βλάβης για το μέρος του δάσους ή δασικής έκτασης που καταστράφηκε από την πυρκαγιά και διακινδύνευσης για το υπόλοιπο αυτής, όπως αναφέρθηκε στην Αιτιολογική Έκθεση του Σχεδίου ΠΚ Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου. Και τούτο γιατί εξ αντικειμένου σε κάθε πυρκαγιά υπάρχει βλάβη των υλικών πραγμάτων στα οποία εξαπλώθηκε αυτή κι αυτό δεν αποτελεί κριτήριο και δεν μπορεί να χαρακτηρίσει την πράξη ως έγκλημα βλάβης. Άλλωστε η νομική φύση της σχετικής πράξης εξαρτάται από τον εκ της δυναμικής μιας πυρκαγιάς απειλούμενο κάθε συγκεκριμένη περίπτωση κίνδυνου του προστατευόμενου αγαθού.

■ ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 10 έτη), αν από την πράξη προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1, στοιχείο β'). Η πράξη αυτή είναι έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης.

Για την έννοια του δάσους ή της δασικής έκτασης η διάταξη ο νομοθέτης παραπέμπει στον νόμο, ενώ για τις δασωτέες ή αναδασωτέες εκτάσεις σε πράξεις νόμιμης κήρυξής τους¹⁷. Πιο συγκεκριμένα οι ορισμοί πλέον του δάσους ή δασικού οικοσυστήματος και της δασικής έκτασης με το

ίδιο ακριβώς περιεχόμενο με την ΑΕΔ 27/1999 απόφαση έχουν προστεθεί, μετά την Αναθεώρηση του έτους 2001, στο άρθρο 24 του Συντάγματος ως ερμηνευτική δήλωση¹⁸. Είναι λοιπόν δάσος ή δασικό οικοσύστημα, οργανικό σύνολο αγρίων φυτών με ξυλώδη κορμό επί της επιφανείας εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν δια της αμοιβαίας αλληλεξαρτήσεως και αλληλεπιδράσεώς τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Εξάλλου, δασική έκταση υπάρχει όταν το ανωτέρω σύνολο, η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά. Έχει επίσης κριθεί, ότι έκταση που καλύπτεται με σπάρτα και πουρνάρια, υπάγεται στην έννοια του δάσους και της δασικής έκτασης¹⁹. Υποστηρίζεται από τη νομολογία, ότι κρίσιμο στοιχείο για τη συγκρότηση της έννοιας του δάσους και της δασικής έκτασης είναι η οργανική ενότητα της βλάστησης (δενδρώδους ή θαμνώδους), η οποία προσδίδει στην έκταση την ιδιαίτερή της ταυτότητα, ως δασικού οικοσυστήματος²⁰. Επίσης η κήρυξη μιας έκτασης δασωτέας ή αναδασωτέας είναι νόμιμη, όταν ενεργείται από τα προβλεπόμενα κατά νόμο όργανα, που σήμερα είναι ο οικείος Δασάρχης, που εισηγείται αυτήν και ο Συντονιστής της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, που εκδίδει την πράξη, η οποία ακολούθως δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Εξάλλου η ποινή που προβλέπεται για το δράστη εμπρησμού δάσους είναι ίδια, ανεξάρτητα αν η καμένη έκταση είναι μικρή, μεγάλη ή ακόμη και πολύ μεγάλη (megafire), έχει δηλαδή την ίδια απαξία στον ΠΚ μια πράξη που η πυρκαγιά εξαπλώθηκε π.χ. σε έκταση 5 στρεμμάτων με εκείνη των 100.000 και πλέον στρεμμάτων. Ο νομοθέτης λοιπόν δεν συμπεριέλαβε στο άρθρο 265 ΠΚ διακεκριμένη μορφή για την περίπτωση που η έκταση που κήκε είναι μεγάλη, όπως προβλέπονταν στον προϊσχύοντα ΠΚ.

ii) Μία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή, αν στις περιπτώσεις των ως άνω στοιχείων α' και β', η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1, στοιχείο γ'), ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 15 έτη). Πρόκειται για έγκλημα βλάβης.

iii) Μια διακεκριμένη μορφή, αν στις περιπτώσεις των ως άνω στοιχείων α' και β', η πράξη προκάλεσε τη σημαντική

16. Α. Γκουρμπάση, Ο εμπρησμός σε δάση ως ειδικό περιβαλλοντικό έγκλημα, ΠερΔικ 3/2015, 414 επ.

17. Α. Γκουρμπάση, Ο εμπρησμός στο ισχύον δίκαιο, ό.π., σελ. 207-216.

18. Με την απόφαση αυτή υπήρξε άρση αμφισβήτησης, ως προς την έννοια του άρθρου 3 του Ν 998/1979, που ανέκυψε μεταξύ των αποφάσεων του Αρείου Πάγου ΑΠ 1847/1996 και ΑΠ 607/1990 και των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας ΣτΕ3273/1996 και ΣτΕ1151/1997.

19. ΑΠ 513/1989 ΠΧρ ΛΘ', 990.

20. Βλ. Για την έννοια της οργανικής ενότητας ΣτΕ 264/2014 ΠερΔικ, 3/2014.

βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1, στοιχείο γ'), ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 15 έτη). Πρόκειται για έγκλημα βλάβης.

iv) Επίσης άλλο ένα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα (θανατηφόρος εμπρησμός δάσους), αν στην περίπτωση του στοιχείου β' η πράξη είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο άλλου (άρθρο 265, παρ. 1, στοιχείο δ'), ως κακούργημα (ποινή από 10 έως 15 έτη). Πρόκειται κι αυτό για έγκλημα βλάβης. Στον θανατηφόρο εμπρησμό δάσους, στην περίπτωση που από την πράξη προκλήθηκε ο θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων, σύμφωνα με το εδάφιο β', της παρ. 1 του ίδιου ως άνω άρθρου, παρέχεται από το νομοθέτη η δυνατότητα στο δικαστήριο να επιβάλει ισόβια κάθειρξη.

v) Τέλος μια διακεκριμένη μορφή, αν ο υπαίτιος σκόπευε με την πράξη να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος (άρθρο 265, παρ. 2), ως κακούργημα (ποινή από 5 έως 10 έτη και χρηματική).

Το όφελος είναι περιουσιακό, είτε όταν από την πράξη προκύπτει άμεση θετική ή αποθετική αύξηση της περιουσίας του δράστη, ή του ηθικού αυτουργού, στην περίπτωση που το όφελος το προσπορίζεται αυτός ή, όταν η αύξηση αυτή επέρχεται κατά τρόπο έμμεσο. Αντί της χρήσης του όρου «περιουσιακό όφελος», ως κινήτρου στην ως άνω διακεκριμένη μορφή της παρ. 2 του άρθρου 265 ΠΚ, ορθότερο ήταν η χρήση του όρου «ιδιοτέλεια», (ήτοι στενή επιδίωξη ατομικού συμφέροντος, που αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της συμπεριφοράς το ατόμου), που υπήρχε στον προϊσχύοντα ΠΚ - όρος ευρύτερου εννοιολογικού περιεχομένου - αφού περιλαμβάνει στο περιεχόμενό της κάθε είδους άμεση ή έμμεση οικονομική, περιουσιακή ή άλλου είδους ωφέλεια ακόμη και προσδοκία. Ωστόσο και η χρήση του όρου «παράνομο» είναι ατυχής, γιατί δεν υπάρχει άδικη πράξη ή τέλεση της οποίας να δικαιολογείται από οποιοδήποτε κίνητρο του δράστη αυτής. Το επιδιωκόμενο όφελος του δράστη είναι σε κάθε περίπτωση παράνομο²¹.

Επίσης στον προϊσχύοντα ΠΚ, με τη διάταξη του άρθρου 58 του Ν 4249/2014 είχε προστεθεί στο άρθρο 265 ΠΚ παρ. 3, στην οποία τυποποιούνταν ως πλημμέλημα (ποινή από 1 έτος έως 5), οι προπαρασκευαστικές πράξεις του δράστη που αποσκοπούσαν στην τέλεση του εμπρησμού δάσους. Μάλιστα, όπως ρητά οριζονταν στη διάταξη αυτή, η ποινή που επιβállονταν δεν μετατρέπονταν ούτε αναστέλλονταν και η έφεση δεν ανέστειλε την εκτέλεση της. Αντίθετα η ως άνω διάταξη ατυχώς δεν συμπεριελήφθη στο άρθρο 265 ΠΚ του νέου Κώδικα.

γ) Ειδική υπόσταση

Για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού δάσους απαιτείται σωρευτικά να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

i) Να προκληθεί, με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), μέσο και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πυρκαγιά.

ii) Η πυρκαγιά να προκληθεί σε δάσος ή δασική έκταση (δημόσια ή ιδιωτική) ή σε δασική έκταση που έχει κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα και

iii) Να υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ενέργειας ή παράλειψης του υπαίτιου και του επελθόντος αποτελέσματος (πυρκαγιάς).

Αν προκληθεί με πρόθεση φωτιά σε δάσος ή δασική έκταση, η οποία ακολούθως δεν λαμβάνει τα χαρακτηριστικά πυρκαγιάς, πρόκειται για απόπειρα, αν μεν τελέστηκε με πρόθεση, ενώ στην περίπτωση που οφείλεται σε αμέλεια, δε θεμελιώνεται αξιόποινή πράξη εμπρησμού δάσους.

Εξάλλου για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης του βασικού εγκλήματος απαιτείται δόλος, δηλαδή θέληση του υπαίτιου να προκαλέσει πυρκαγιά και γνώση, ότι η έκταση στην οποία προκλήθηκε πυρκαγιά είναι δάσος ή δασική έκταση, ανεξάρτητα αν είναι δημόσια ή ιδιωτική, ή δασωτέα ή αναδασωτέα έκταση. Αρκεί και ενδεχόμενος δόλος. Ωστόσο αρκεί υποκειμενικώς να διαπιστωθεί, ότι η ενέργεια ή παράλειψη του δράστη εμπρησμού δάσους τελέστηκε με πρόθεση, χωρίς περαιτέρω να απαιτείται κατ' αρχήν και η διαπίστωση συνδρομής κάποιου ειδικότερου (ψυχολογικού) κινήτρου, που οδήγησε το δράστη στην τέλεση αυτού ή αν ο δόλος ήταν ή όχι προμελετημένος. Κατ' εξαίρεση όμως και μόνο για τη διακεκριμένη μορφή της παρ. 2 του άρθρου 265 ΠΚ, απαιτείται για τη θεμελίωση αυτής της πράξης, η διαπίστωση ότι ο δράστης οδηγήθηκε στην πράξη από (παράνομο περιουσιακό) όφελος. Το συγκεκριμένο κίνητρο πρέπει να περιέχεται στο δόλο του δράστη. Περαιτέρω τα δύο κυριότερα (ψυχολογικά) και πιο συχνά εμφανιζόμενα στην δικαστηριακή πρακτική κίνητρα του δράστη εμπρησμού δάσους - και εμπρησμού - είναι βέβαια το «όφελος» και η «κακοβουλία». Τα ως άνω δύο κίνητρα είναι αυτά που προσδίδουν στην πράξη μια αυξημένη απαξία της και καθιστούν το δράστη ιδιαίτερα επικίνδυνο για την ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου. Παρόλα αυτά την κακοβουλία, αν και προβλέπονταν στην αντίστοιχη διάταξη του προϊσχύοντος ΠΚ, ο νομοθέτης δεν συμπεριέλαβε ανατιολόγητα στο νέο ΠΚ.

Αν ο δράστης ωθήθηκε στην τέλεση της πράξης της διακεκριμένης μορφής της παρ. 2, με σκοπό (κίνητρο) να προ-

21. Α. Γκουρμπάτση, Ο εμπρησμός στο ισχύον δίκαιο, ό.π., σελ. 219.

σπορίσει το περιουσιακό όφελος όχι ο ίδιος αλλά άλλος, ο ωφεληθείς αυτός είναι ο ηθικός αυτουργός στη συγκεκριμένη πράξη.

Περαιτέρω, στην παρ. 3 του ιδίου ως άνω άρθρου 265 ΠΚ θεμελιώνεται ο **εμπρησμός δάσους από αμέλεια**. Πιο συγκεκριμένα όποιος στις περιπτώσεις της πρώτης παραγράφου προκαλεί από αμέλεια την πυρκαγιά σε δάσος ή δασικής έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα, τιμωρείται με φυλάκιση (ποινή από 10 ημέρες έως 5 έτη). Βέβαια στον προϊσχύοντα ΠΚ, αλλά και στο άρθρο 207 του Σχεδίου ΠΚ της επιτροπής Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου ο εμπρησμός από αμέλεια τιμωρείτο σωρευτικά με τη στερητική της ελευθερίας ποινή (φυλάκιση) και με χρηματική ποινή. Στο νέο ΠΚ μη ορθά η επιπόλεια και αδιάφορα στάση απέναντι σε ένα τόσο σημαντικό παγκοσμίως για τη ζωή του ανθρώπου κοινωνικό αγαθό δεν τιμωρείται και με χρηματική ποινή, αν και στην ελληνικό χώρο, όπου η εξαφάνιση του δασικού πλούτου είναι έντονη, δικαιολογείται σε γενικοπροληπτικό επίπεδο.

Ενεργητικό υποκείμενο (δράστης) τέλεσης και της πράξης του εμπρησμού δάσους μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο, όχι δηλαδή μόνον ποινικά ενήλικο αλλά και ανήλικο, ανεξάρτητα αν είναι ή όχι ψυχικά υγιής. Ιδιαίτερη κατηγορία δράστη αποτελεί ο πυρομανής²².

δ) Συρροή

Υπάρχει φαινομενική μεταξύ των πράξεων των στοιχείων α' και β' του βασικού εγκλήματος εμπρησμού δάσους (άρθρο 265 ΠΚ, παρ. 1). Επίσης υπάρχει φαινομενική συρροή εμπρησμού δάσους και εμπρησμού με κίνδυνο για άνθρωπο. Μεταξύ εμπρησμού δάσους και εμπρησμού με κοινό κίνδυνο για ξένα πράγματα υπάρχει αληθινή συρροή, λόγω ετερότητας των προσβαλλομένων αγαθών. Ο εμπρησμός δάσους με πρόθεση ή από αμέλεια συρρέει επίσης αληθινά με την ανθρωποκτονία με πρόθεση ή από αμέλεια αντίστοιχα.

5. Έμπρακτη μετάνοια και δικαστική άφεση (άρθρο 270 ΠΚ)

Η έκτη ενότητα του πέμπτου κεφαλαίου του Γενικού Μέρους του νέου ΠΚ (IV «ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΦΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ») αναφέρεται στη δικαστική άφεση της ποινής. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 104B ο νομοθέτης ορίζει τους (γενικούς) λόγους δικαστικής άφεσης της ποινής. Ωστόσο στον

προϊσχύοντα ΠΚ δεν υπήρχε όμοια γενική διάταξη για τη δικαστική άφεση της ποινής, παρόλο που αυτή αποτελεί ουσιαστικό θεσμό ελαστικότητας της ποινής κατά την επιμέτρησή της. Πέραν όμως από την ως άνω γενική διάταξη του Γενικού Μέρους, στο Εδικό Μέρος του νέου Ποινικού Κώδικα και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 270 ΠΚ αυτού έχει συμπεριληφθεί, ως ακροτελεύτια διάταξη του Δέκατου Τρίτου Κεφαλαίου «Κοινώς Επικίνδυνα Εγκλήματα», μια γενική ρύθμιση για όλα τα ΚΕΕ για την έμπρακτη μετάνοια και τη δικαστική άφεση της ποινής.

Πιο αναλυτικά, η παρ. 1 του ως άνω άρθρου, που ρυθμίζει την έμπρακτη μετάνοια, είναι σχεδόν αντίστοιχη επί της ουσίας εκείνης του άρθρου 267 στον προϊσχύοντα ΠΚ και μάλιστα με ορθότερη (βελτιωμένη) νομοτεχνική διατύπωση αυτής. Αναλυτικότερα, η **έμπρακτη μετάνοια** προϋποθέτει, σύμφωνα με την παρ. 1, είτε αποτροπή του κινδύνου ή αφορμή για αποτροπή αυτού από τις αρχές μετά από σχετική γρήγορη αναγγελία του δράστη και φυσικά αυτό πρέπει να συμβεί πάντοτε με την ελεύθερη θέλησή του. Ως λόγος εξάλειψης του αξιοποίνου (ατιμωρησία), η έμπρακτη μετάνοια αφορά όλα τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που τελούνται από αμέλεια, αφού «... σ' αυτά δικαιολογείται και δικαιοπολιτικά το κίνητρο της υποχρεωτικής ατιμωρησίας στο δράστη, για να αποτραπεί τελικά ο κίνδυνος μιας κοινώς επικίνδυνης πράξης»²³ και στην προκειμένη περίπτωση των πράξεων του εμπρησμού και εμπρησμού δάσους από αμέλεια. Η έμπρακτη μετάνοια είναι υποχρεωτικός προσωπικός λόγος απαλλαγής από την ποινή, τα δε βασικά χαρακτηριστικά αυτής είναι²⁴:

i) Ο **προσωπικός λόγος**, δηλαδή επί συμμετοχής περισσοτέρων δραστών, ισχύει μόνο για αυτόν που ενήργησε κατά τις επιταγές της συγκεκριμένης διάταξης.

ii) Η **υποχρεωτική απαλλαγή από την ποινή**, δηλαδή η διαπίστωση από το δικαστή της συνδρομής των στοιχείων του άρθρου 270 ΠΚ, παρ.1 οδηγεί υποχρεωτικά και όχι συνηθιστικά στην απαλλαγή του από την ποινή.

iii) Ο **οικειοθελής χαρακτήρας της συμπεριφοράς του δράστη**, δηλαδή η οικειοθελής ή εκούσια αποκατάσταση της προσβολής του προστατευόμενου αγαθού αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του θεσμού της έμπρακτης μετάνοιας.

Περαιτέρω, με την παρ. 2 ρυθμίζεται για πρώτη φορά γενικά για όλα τα ΚΕΕ και στην προκειμένη περίπτωση για τον εμπρησμό και εμπρησμό δάσους, είτε τελέστηκε από δόλο ή από αμέλεια, η δικαστική άφεση της ποινής. Πιο συγκεκριμένα ο δράστης με τη νέα ρύθμιση για τη δικα-

22. Α. Γκουρμπάση, Ο ρόλος των κινήτρων στα εγκλήματα εμπρησμού και η ποινική διάσταση της πυρομανίας, ό.π., σελ. 309 επ.

23. Βλ. ΑπΕκθΣχΝ, ό.π., σελ. 106.

24. Α. Γκουρμπάση, Ο εμπρησμός στο ισχύον δίκαιο, ό.π., σελ. 333 επ.

στική άφεση της ποινής, αποκτά επιπλέον των ανωτέρω για την έμπρακτη μετάνοια και ένα κίνητρο είτε για την αποτροπή της εξέλιξης του κινδύνου με τη θέλησή του ή με τη γρήγορη αναγγελία προς τις αρχές δώσει αφορμή για την αποτροπή της. Με τη ρύθμιση για τη δικαστική άφεση της ποινής, δεν πρόκειται για υποχρεωτική ατιμωρησία, όπως με την έμπρακτη μετάνοια, αλλά ο νομοθέτης παρέχει τη δυνατότητα στο δικαστήριο να κρίνει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν τα πραγματικά περιστατικά (δεδομένα) αυτού του λόγου δικαστικής άφεσης της ποινής, «...σε συνδυασμό και με τη γενικότερη φιλοσοφία των λόγων δικαστικής άφεσης, όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο 104B (βλ. το συνδυασμό της ειλικρινούς μετάνοιας με μειωμένη ενοχή που οδηγεί στο να μην κρίνεται πλέον αναγκαία η επιβολή ποινής), επιτρέπουν την ατιμωρησία του δράστη»²⁵. Παρόμοια σχεδόν διάταξη στον προϊσχύοντα Κώδικα ήταν αυτή του άρθρου 289 ΠΚ, παρ. 2.

6. Λοιπές διατάξεις σχετικές με πυρκαγιά

Στο νέο ΠΚ καταργήθηκε η διάταξη του άρθρου 388 ΠΚ «Απάτη σχετική με τις ασφάλειες», η περίπτωση δηλαδή που ο εμπρησμός χρησιμοποιείτο, ως μέσο ασφαλιστικής απάτης, ήτοι αφορώσεως κάθε συνειδητής και εκ προθέσεως

ενέργεια του ασφαλισμένου, που αποσκοπούσε στην με ψευδή συμπεριφορά του έναντι των ασφαλιστικών επιχειρήσεων για την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου προσπόριση παράνομου κέρδους (είσπραξη της ασφαλιστικής αποζημίωσης) στο πλαίσιο ενός ασφαλιστικού συμβολαίου και επ' ευκαιρία αυτού. Κι αυτό συνέβη γιατί η πράξη αυτή συνιστά προπαρασκευαστική πράξη κοινής απάτης και δεν κρίθηκε αναγκαίο να παραμείνει αυτοτελώς αξιόποινη. Έτσι η ποινική προστασία των ασφαλιστικών εταιριών στις ως άνω περιπτώσεις ξεκινάει πλέον στο νέο ΠΚ από το σημείο της απόπειρας απάτης σε βάρος της (άρθρο 386 ΠΚ).

Επίσης καταργήθηκε και η διάταξη του άρθρου 433 ΠΚ «Παράβαση διατάξεων για την προφύλαξη από τη φωτιά», ως πταισματική παράβαση. Στο νέο ΠΚ πλέον τα πταίσματα καταργούνται από τα εγκλήματα (άρθρο 18 ΠΚ). Συνεπώς όλες οι Πυροσβεστικές Διατάξεις που εκδόθηκαν μέχρι σήμερα από το Πυροσβεστικό Σώμα, ως αρμόδια αρχή για τη λήψη μέτρων πυροπροστασίας προς αποτροπή κινδύνου πυρκαγιάς σε κάθε φύσεως εγκαταστάσεις, χώρους κ.λπ. καθώς και όλα τα νομοθετήματα που ρυθμίζουν θέματα πυρασφάλειας, οι παραβάτες των οποίων διώκονται σε βαθμό πταίσματος, με το νέο ΠΚ πλέον δεν είναι ποινικά αδικήματα και ισχύουν μόνο ως διοικητικά αδικήματα (παραβάσεις), με βάση τις οικείες διατάξεις ειδικών νόμων, που πρέπει εφεξής να ρυθμίσουν και τις διοικητικές κυρώσεις, όπως πρόστιμο κ.λπ. κυρώσεις διοικητικής φύσεως.

25. Βλ. ΑιτΕκθΣχΝ, ό.π., σελ. 107.

